

INDHOLD

- 3 FORORD
- 4 DANMARK I SPIDSEN FOR EUROPÆERNES
MENNESKERETTIGHEDER
- 6 RETSVÆSEN
- 12 FRIHEDS- ELLER FORBUDSDANMARK?
- 14 INTERNATIONALT
- 18 TAL PÅ MENNESKERETTIGHEDERNE
- 20 UDLÆNDINGE OG INTEGRATION
- 23 INDFØDSRET
- 24 DET SOCIALE OMRÅDE
- 28 LIGESTILLING
- 30 UNDERVISNING OG UDDANNELSE
- 31 RELIGION
- 32 SUNDHED OG ÆLDRE
- 33 GRØNLAND
- 34 RÅDET FOR MENNESKERETTIGHEDER
- 35 ØKONOMI

INDHOLD

- 3 FORORD
- 4 DANMARK I SPIDSEN FOR EUROPÆERNES
MENNESKERETTIGHEDER
- 6 RETSVÆSEN
- 12 FRIHEDS- ELLER FORBUDSDANMARK?
- 14 INTERNATIONALT
- 18 TAL PÅ MENNESKERETTIGHEDERNE
- 20 UDLÆNDINGE OG INTEGRATION
- 23 INDFØDSRET
- 24 DET SOCIALE OMRÅDE
- 28 LIGESTILLING
- 30 UNDERVISNING OG UDDANNELSE
- 31 RELIGION
- 32 SUNDHED OG ÆLDRE
- 33 GRØNLAND
- 34 RÅDET FOR MENNESKERETTIGHEDER
- 35 ØKONOMI

Redaktion: Esben Geist (ansvh.), Jonas Christoffersen, Louise Holck, Eva Grambye, Janne Bruvoll og Morten Østervang.

Redaktionen sluttede 19.03.2018

Tekstinput: Anette Faye Jacobsen, Anja Møller Pedersen, Birgitte Feiring, Bjarke Oxlund, Cecilia Decara, Christelle Otzen Zafiryadis, Christoffer Badse, Elin Wrzoncki, Emil Kiørboe, Eva Ersbøll, Eva Maria Lassen, Kholoud Ibrahim, Kristine Yigen, Line Vikkelsø Slot, Lise Garkier Hendriksen, Lucienne Jørgensen, Lumi Zuleta, Mandana Zarrehparvar, Maria Ventegodt, Matias Røjle Bruun, Nanna Margrethe Krusaa, Nikolaj Nielsen, Peter Vedel Kessing, Rikke Frank Jørgensen, Sigrid Alexandra Koob, Stinne Skriver Jørgensen, Tine Birkelund Thomsen m.fl.

Grafisk design: Hedda Bank

Tryk: Toptryk Grafisk Aps

Foto: Forsiden og side 4, 7, 12 og 20: Scanpix. Side 3: Anne Mie Dreves.

Side 24 og 28: Institut for Menneskerettigheder. Side 34: Poul Petrof.

Side 35: Nathalie Deramat

ISBN: 978-87-93605-28-2

Printed in Denmark, 2018 ©

Institut for Menneskerettigheder
Wilders Plads 8 K – 1403 København K
+45 3269 8888 – menneskeret.dk

KORT OM INSTITUTTET

Institut for Menneskerettigheder er Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution. Vi fremmer og beskytter menneskerettigheder og ligebehandling i Danmark og internationalt. Vi ønsker at skabe varige forbedringer. Vi kæmper for mennesker og deres rettigheder.

Vi har også til opgave at være nationalt ligebehandlingsorgan i forhold til race og etnisk oprindelse og i forhold til køn. Vi har desuden en særlig rolle på handicapområdet, hvor vi skal fremme og overvåge gennemførelsen af FN's Handicapkonvention.

I 2017 har vi blandt andet:

- Udarbejdet 208 høringssvar på lovforslag og bekendtgørelser. Se alle høringssvar på menneskeret.dk/horingssvar.
- Udgivet 23 rapporter, fire bøger og mere end 40 forskningsartikler, papers og kapitler i bøger. Flertallet af disse er peer-reviewed. Læs mere på menneskeret.dk/viden/forskning.
- Haft 121 kronikker, analyser og blogindlæg og mere end 4.000 nyhedsindslag og -artikler i medierne.

- Besvaret mindst 460 borgerhenvendelser og direkte rådgivet 18 personer i sager vedrørende forskelsbehandling på grund af race, etnicitet og/eller køn. Læs om rådgivningen på menneskeret.dk/radgivning.

Vi arbejder internationalt gennem partnerskaber med ministerier, myndigheder og nationale menneskerettighedsinstitutioner samt rådgiver erhvervslivet for at sikre robuste og langtidsholdbare resultater.

Vi arbejder med menneskerettigheder mange steder i verden. Vores største geografisk funderede indsatser er i Vestafrika, Østafrika, Nordafrika, Mellemøsten og Asien og Eurasien. Vi har ti lokalkontorer placeret i Niger, Burkina Faso, Mali, Zambia, Kenya, Tunesien, Nepal, Kina, Myanmar og Kirgisistan.

Vores største globale indsatser omhandler menneskerettigheder og verdensmålene, kapacitetsudvikling af andre menneskerettighedsinstitutioner i verden, menneskerettighedsuddannelse og direkte rådgivning af virksomheder.

Læs mere om vores internationale arbejde på humanrights.dk.

FORORD

2017 var præget af stor aktivitet på Institut for Menneskerettigheder. Et centralt fokusområde for os var at bidrage til at nuancere debatten om Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Danmark overtog i november 2017 formandskabet for Europarådet, og regeringen lagde op til et meget kritisk fokus på Domstolen.

Vi mener, at en nuanceret dialog om menneskerettighederne er nødvendig i en tid, hvor individuelle frihedsrettigheder er under stigende pres i hele Europa. Når der bliver rejst kritik af menneskerettighederne og de institutioner, der forvalter dem, må vi være med i debatten, så vi kan forsvare menneskerettighederne og være med til at sikre deres folkelige og politiske opbakning.

Et andet område, der fyldte i 2017, var vores bidrag til enkeltsager ved domstolene og Ligebehandlingsnævnet. Vi kan på den måde bidrage til at få afklaret, hvad menneskerettighederne betyder i forhold til principielle og væsentlige samfundsspørgsmål. Nogle sager er tabt, andre er vundet, og flere af dem verserer nu i internationale

menneskerettighedsorganer. Fælles for alle sagerne er, at de har gjort menneskeretten klarere.

Et tredje område er vores internationale arbejde med at styrke menneskerettens betydning for verdens bæredygtige udvikling. Vi er i al beskedenhed stolte over at være førende i verden på sammenhængen mellem menneskerettigheder og FN's verdensmål. I december underskrev vi et aftalememorandum med FN's højkommisær for menneskerettigheder om at skabe øget synergi mellem menneskerettighederne og verdensmålene.

I vores årlige beretning til Folketinget kan vi kun berøre udvalgte dele af det, vi beskæftiger os med, men vi håber alligevel, at beretningen giver et indblik i vores arbejde i 2017.

God læselyst!

Jonas Christoffersen
Direktør

Dorthe Elise Svinth
Bestyrelsesformand

DANMARK I SPIDSEN FOR EUROPÆERNES MENNESKERETTIGHEDER

I kraft af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er alle europæiske borgere beskyttet mod vilkårlige overgreb og krænkelser fra deres stat. Danmark har formandskabet for Europarådet indtil maj 2018 og står dermed i spidsen for det organ, der sikrer grundlæggende rettigheder for omkring 820 millioner europæere.

"Takket være et stærkt europæisk menneskerettighedssystem med Menneskerettighedsdomstolen som garant for borgernes grundlæggende rettigheder står beskyttelsen af borgernes rettigheder i dag stærkere end nogensinde," siger Jonas Christoffersen, direktør for Institut for Menneskerettigheder.

AFGØRENDE EUROPÆISK INSTITUTION

Regeringen har som erklæret mål for formandskabet at skabe større mulighed for, at staterne kan påvirke Menneskerettighedsdomstolens praksis.

"Domstolen spiller en afgørende rolle som klageorgan for borgerne, når en stat ikke lever op til sine forpligtelser. Så på den ene side skal vi selvfølgelig diskutere, hvordan systemet kan moderniseres, så vi fortsat kan have en effektiv og fokuseret domstol. På den anden side er det helt afgørende, at domstolen bevarer sin uafhængighed," siger Jonas Christoffersen.

Som optakt til Danmarks formandskab for Europarådet mødtes statsminister Lars Løkke Rasmussen og udenrigsminister Anders Samuelsen i starten af november 2017 med Europarådets generalsekretær Thorbjørn Jagland.

SECRETARY GENERAL

PRIME MINISTER

Den danske regering arbejder for at afslutte formandskabet med en erklæring, der vil skabe et større råderum for staterne. Regeringens udkast til erklæringen bliver nu forhandlet blandt Europarådets medlemsstater.

”Regeringen bekræfter heldigvis i udkastet, at Menneskerettighedsdomstolen er en helt afgørende europæisk institution. Det er et godt udgangspunkt,” siger Jonas Christoffersen.

SAGSPUKKEL SKAL NEDBRINGES

Instituttet har tidligere peget på en enorm sagspukkel som en af Menneskerettighedsdomstolens største udfordringer. Ved udgangen af 2017 havde Domstolen cirka 56.000 verserende sager. I sit udkast til erklæringen fremhæver regeringen behovet for at gennemføre yderligere analyser af Domstolens mulighed for at håndtere sin sagsmængde.

”Hvis erklæringen kan føre til, at Europarådet og Domstolen endelig får gjort noget effektivt ved sagspuklen, er det godt nyt for europæernes menneskerettigheder,” siger direktør Jonas Christoffersen.

BRUG FOR STØRRE GENNEMSLAGSKRAFT

En anden vigtig udfordring for Domstolen og Europarådet er Menneskerettighedskonventionens manglende gennemslagskraft i enkelte af rådets 47 medlemsstater. En række lande er ualmindeligt lang tid om at gennemføre de nødvendige lovændringer eller samfundsreformer for at rette ind efter domme

fra Domstolen. Og nogle lande nægter helt at gøre det.

”Hvis menneskerettighederne skal virke i alle 47 lande, må Europarådet finde løsninger på, hvordan rådets medlemmer kan hjælpe hinanden til at overholde de grundlæggende rettigheder. Regeringen skærper i udkastet tonen over for de stater, der ikke gør nok for at respektere menneskerettighederne, og lægger op til en årlig debat om efterlevelsen af Domstolens domme. Det kan være med til at skubbe Europarådet i den rigtige retning,” siger Jonas Christoffersen.

DOMSTOLEN LYTTER

Domstolen lytter til medlemsstaternes ønske om større manøvrerum til selv at definere balancen mellem individets rettigheder og statens suverænitet. Især når det kommer til udvisning af kriminelle udlændinge, har Domstolen ændret praksis til i højere grad at acceptere udvisning af kriminelle udlændinge, selvom det udgør en begrænsning i deres ret til familieliv.

Institut for Menneskerettigheder sammenlignede i 2017 praksis fra de danske by- og landsretter og Højesteret med praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og kunne konstatere, at danske domstole i få – men navnlig alvorlige sager – er mildere end Menneskerettighedsdomstolen i sager om udvisning.

RETSVÆSEN

DATABESKYTTELSE

I 2016 blev en ny databeskyttelsesforordning vedtaget i EU med det formål at styrke borgernes ret til databeskyttelse og hæve beskyttelsesniveauet på tværs af EU. Institut for Menneskerettigheder har deltaget i det forberedende arbejde med at få forordningen omsat til dansk lovgivning, men instituttet vurderer, at regeringen med den nye lov misser chancen for at opnå en væsentlig styrkelse af databeskyttelsen i Danmark. Det er dog stadig instituttets vurdering, at forordningen og den danske lov samlet set vil føre til en forbedring af databeskyttelsen i Danmark og i EU.

I et lovforslag fra Erhvervsstyrelsen fremgår det, at styrelsen gerne vil have mulighed for at samkøre store mængder persondata fra Skat og andre myndigheder for at blive i stand til at genkende tegn på og mønstre for svig og derigennem styrke kampen mod svindel. Instituttet har advaret om, at lovforslaget vil give staten meget vidtgående beføjelser, og at datasikkerheden og borgernes retssikkerhed vil blive svækket, når data, der indsamles med ét formål, kan bruges til andre formål.

YTRINGSFRIHED

I juni 2017 ophævede Folketinget blasfemi-forbuddet og udvidede dermed danskernes ytringsfrihed. Blasfemibestemmelsen har kun sjældent været taget i brug, og instituttet har i en årrække anbefalet, at bestemmelsen blev fjernet.

Rammen for danske borgeres ytringsfrihed var også i fokus, da den såkaldte Tibetkommission

i december 2017 offentliggjorde resultatet af sine undersøgelser. Kommissionen havde blandt andet til formål at undersøge politiets handlinger i forbindelse med tre officielle kinesiske besøg i 2012, 2013 og 2014. Kommissionens ene konklusion lød, at Københavns Politi brød Grundloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, der beskytter forsamlings- og ytringsfriheden. Samtidig fastslog kommissionen, at Københavns Politi gav klart ulovlige ordrer, da politiet under besøgene i 2012 og 2013 forhindrede demonstranterne i at ytre sig, og at Folketinget

DANMARK VINDER SAG OM YTRINGSFRIHED

Danmark vandt i december en sag ved Menneskerettighedsdomstolen over to DR-journalister, som mente, at deres ytringsfrihed var blevet krænket. Menneskerettighedsdomstolen vurderede, at de danske domstole havde foretaget en rimelig afvejning mellem klagernes særlige ytringsfrihed som journalister og hensynet til det hospital og den læge, der af patienter blev anklaget for ikke at give den bedste behandling

YTRINGSFRIHEDSKOMMISSIONEN

Direktør for Institut for Menneskerettigheder, Jonas Christoffersen, deltager i Ytringsfrihedskommissionen, som skal afslutte sit arbejde ved udgangen af 2018.

København var i sommeren 2017 præget af en verserende bandekonflikt, der resulterede i flere skudepisoder. Folketinget vedtog en række nye love i løbet af året for at styrke politiets indsats mod bandekriminalitet.

modtog urigtige oplysninger i forbindelse med de kinesiske besøg i 2012 og 2013.

Offentlighedsloven blev i 2017 evalueret af Justitsministeriet. Evalueringen viser blandt andet, at ministerbetjeningsreglen i højere grad bruges af departementer end af de underliggende myndigheder, at kun få departementer har en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på maksimalt syv arbejdsdage, som loven tilsiger, og at folketingspolitikerreglen sjældent anvendes til at give afslag på aktindsigt.

BANDEKONFLIKTER

I januar præsenterede regeringen sin tredje "bandepakke" med en række initiativer rettet

mod rocker- og bandekriminalitet. Pakken resulterede i en række lovændringer i løbet af 2017.

I foråret afskaffede politikerne prøveløsladelse for dømte med relation til bander og rockergrupper, som ikke deltager i exitforløb. Det blev samtidig muligt at fratage dømte medlemmer af bander og rockergrupper retten til at modtage besøg i fængslet af andre bandemedlemmer under en bandekonflikt og at øge kontrollen med centrale bandemedlemmers besøg, breve og telefonsamtaler. Det er meget indgribende at afskære indsatte fra besøg af familiemedlemmer, og det er derfor afgørende, at behovet for indgrebet løbende vurderes, og at indgrebet kun foretages, når det er absolut nødvendigt.

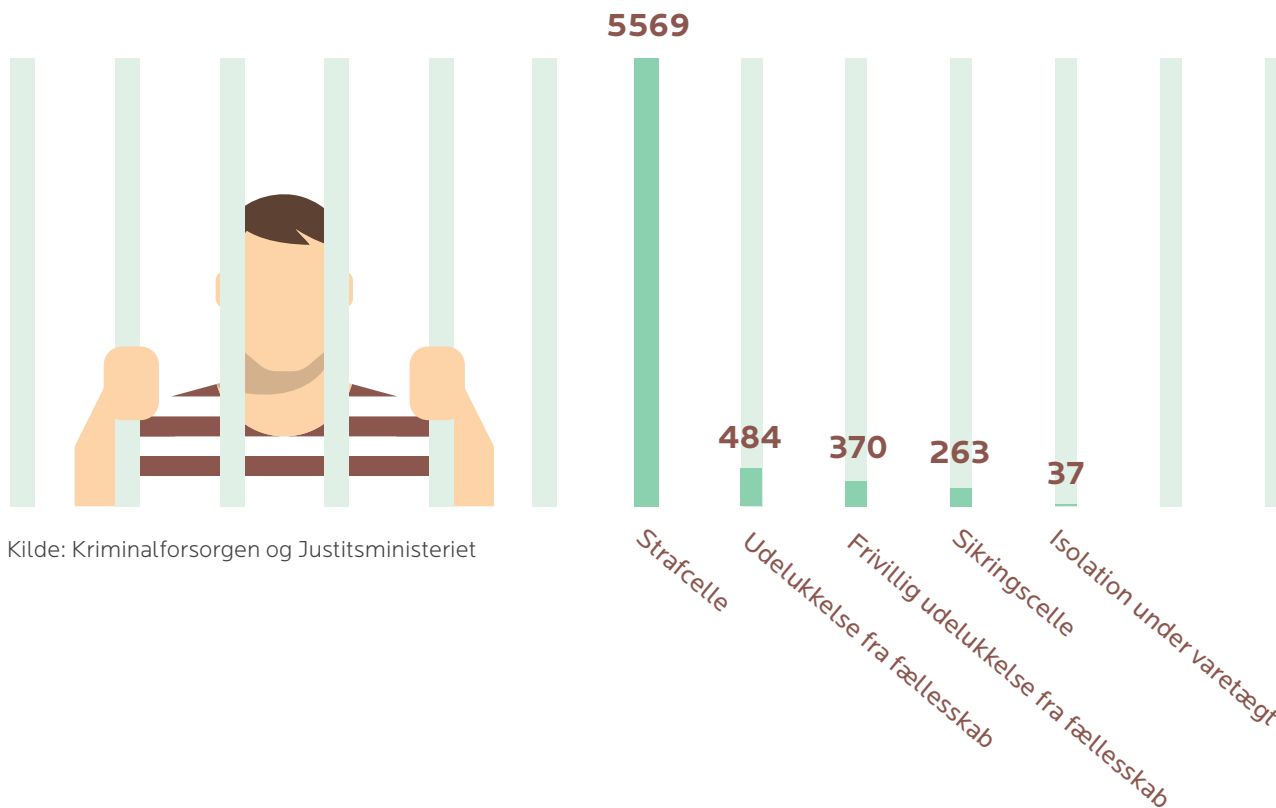
Bandepakken forslag om et opholdsforbud for bandemedlemmer blev vedtaget i november 2017. Med opholdsforbuddet kan bandemedlemmer få forbud mod at sætte deres fod i den kommune eller by, de er dømt for at begå noget strafbart i. Det gælder også områder, hvor fx familien bor. Opholdsforbuddet er et kraftigt indgreb i bevægelsesfriheden og retten til privat- og familieliv, som besluttet samtidig med en dom for kriminalitet, men som gælder, efter at dommen er afsonet. I en del tilfælde gælder opholdsforbuddet først mange år efter domsafsigelsen. Institutet anbefaler, at der altid foretages en individuel vurdering

af, om indgrebet er proportionalt med den forbrydelse, der er begået, og om den dømte reelt udgør en fare for samfundet på det tidspunkt, hvor dommen er afsonet.

TOLKEUDVALGET

Siden 2014 har et udvalg haft til opgave at analysere tolkeområdet for at identificere kvalitetsforbedrende tiltag og effektiviseringer på tolkeområdet inden for Justitsministeriets og Udlændinge- og Integrationsministeriets områder. I september afsluttede tolkeudvalget sit arbejde uden mærkbare resultater. Justitsministeriet forklarede den bratte afslutning med, at udvalgets arbejde havde taget afsæt i

ISOLATIONSFÆNGSLINGER I 2016

Kilde: Kriminalforsorgen og Justitsministeriet

BØRN OG UNGE I FÆNGSEL

8,8

Kilde: Kriminalforsorgen

Gennemsnitligt antal børn og unge under 18 år i fængsler og arresthuse pr. dag i 2017

den hidtidige ordning for indkøb af tolkeydelser, og at den bliver nu lavet om. Instituttet finder det utilfredsstillende, at der reelt ikke er identificeret kvalitetsforbedrende tiltag som følge af udvalgets årelange arbejde.

ISOLATION

Den samlede brug af isolationsfængsling har ligget stabilt de seneste ti år. Men mens færre varetægtsfængslede sættes i isolation end tidligere, straffer fængselspersonalet stadig oftere indsatte ved at sætte dem i isolation – kaldet strafcelle. Isolation er et voldsomt indgreb, og det er derfor problematisk, at stadig

flere indsatte sættes i strafcelle. Senest er det besluttet, at indsatte kan komme i strafcelle for grimt sprog, dårlig opførsel og rygning i cellen.

Selvom isolationsfængsling af børn slet ikke er accepteret af FN og Europarådet, sætter Danmark fortsat børn i isolation. FN's Børnekomité noterede sig i sine anbefalinger til Danmark i 2017 et fald i antallet af isolationsfængslinger af børn i varetægtsfængsel, men anbefalede samtidig, at Danmark afskaffer muligheden for at sætte børn i isolation. FN's Torturkomité har ligeledes tidligere anbefalet, at Danmark afskaffer strafcelle, og har i øvrigt understreget, at isolation i længere perioder kan udgøre umenneskelig behandling. Instituttet er enig i begge anbefalinger.

PRÆVENTIVE ANHOLDELSER

Antallet af præventive anholdelser er fortsat på et historisk højt niveau. En kortlægning fra Justitsministeriet viser, at politiet ikke er i stand til at undgå at frihedsberøve fredelige demonstranter og tilfældige forbipasserende, når de præventive anholdelser bruges over for en samlet gruppe, fx i forbindelse med demonstrationer. Det er problematisk, da frihedsberøvelse er et voldsomt indgreb i borgerens rettigheder. Justitsministeriet vil sammen med Rigs politiet finde løsninger på, hvordan politiet kan mindske risikoen for, at de forkerte oplever en præventiv anholdelse.

SOLDATER I GADERNE

Siden september 2017 har danske soldater overtaget opgaver fra politiet som fx at bevogte synagogen i Krystalgade i København. En række lovændringer vil styrke reguleringen af forsvarets bistand til politiet. Institutet finder det positivt med en klarere regulering, men understregede i et høringssvar, at forsvarets personel kun helt undtagelsesvist bør have mandat til at udøve politimyndighed i Danmark. Politiet bør aldrig komme i en situation med så stor ressourcemangel, at der er behov for permanent bistand fra forsvaret. Institutet anbefaler desuden, at forsvarets ansatte altid uddannes, inden de sættes ind for at løse politiopgaver på dansk jord.

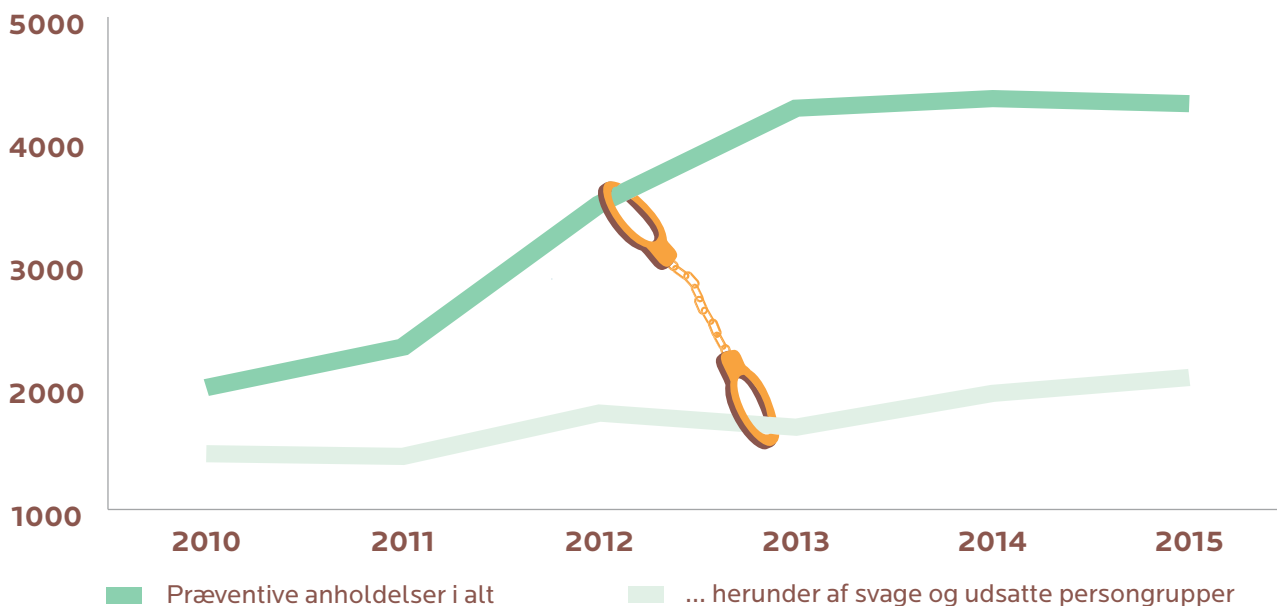
ÅRETS UDGIVELSER

- Forebyggelse af radikaliserings i fængsler
- Hadforbrydelser i Danmark – ni personlige beretninger
- Varetægtsfængsling – Danmarks hårdeste straf? (Djøf Forlag)

PRÆVENTIVE ANHOLDELSER

Kilde: Justitsministeriet

TILBAGESKRIDT

- Dømte medlemmer af rockergrupper og bander kan idømmes et forbud mod at opholde sig i en eller flere kommuner i op til ti år.
- Personer, der dømmes for tiggeri på udvalgte steder, kan straffes med 14 dages ubetinget fængsel i førstegangstilfælde.
- Hjemløse, som ifølge politiet etablerer eller opholder sig i en utryghedsskabende lejr, kan straffes med bøde eller fængsel i op til 18 måneder.
- Hjemløse, som straffes for at overtræde forbuddet mod utryghedsskabende lejre, kan få et zoneforbud i op til to år, som dækker en hel kommune.
- Forsvarets Efterretningstjeneste har fået adgang til passageroplysninger via SKAT.
- Politiets Efterretningstjeneste og Forsvarets Efterretningstjeneste har fået lempet kravene til sletning af unødvendige data om borgere.
- Politiet kan foretage tværgående informationsanalyser på baggrund af oplysninger fra politiets egne registre og offentligt tilgængelige kilder uden tilstrækkelige retssikkerhedsgarantier.
- Unge under 18 år, der dømmes for grov personfarlig kriminalitet, kan ikke længere surrogatfængsles i eget hjem.

FREMSKRIDT

- Straffelovens blasfemibestemmelse er ophævet.
- Omkostningerne i forbindelse med en straffesag kan nu begrænses for personer, som idømmes andre foranstaltninger end almindelig straf på grund af deres psykiske tilstand.
- Det er nu præciseret i retsplejeloven, at adgangen til tolkebistand gælder under hele behandlingen af en straffesag.
- Rigspolitiet opretter en efteruddannelse i hadforbrydelser.
- Kriminalforsorgen har forbedret sin indsats for at forebygge radikaliserings ved at ændre sin vejledning til medarbejderne om radikaliserings, producere en informationspjece til indsatte om konsekvenser af en indberetning og ændre procedurerne, så indsatte i videre omfang får en begrundelse for indberetningen og mulighed for at blive hørt. Kriminalforsorgen planlægger desuden at uddanne ressourcepersoner i fængslerne, der kan identificere radikaliserings, og at føre tilsyn med antal og indhold af indsatte klager over indberetningssystemet.

FRIHEDS- ELLER FORBUDSDANMARK?

Ytringsfrihed, forsamlingsfrihed, foreningsfrihed. Eksempler på frihedsrettigheder, hvor Danmark længe har være garant og foregangsland. Alligevel har 2017 og starten af 2018 budt på en række lovforslag og ændringer af lovgivningen, der indskrænker frihedsrettigheder for danskerne.

”Der kan være gode grunde til at indskrænke rettigheder for enkelte borgere eller grupper, hvis det fx er med til at skabe sikkerhed for fællesskabet. Men det er slående, hvordan vi nu ser det ene eksempel efter det andet på, at grundlæggende frihedsrettigheder tilsidesættes,” siger vicedirektør for Institut for Menneskerettigheder, Louise Holck.

KRIMINALISERING

En række lovændringer har haft til formål at skræmme udenlandske hjemløse fra at rejse til Danmark, men reglerne rammer også danske hjemløse. Folketingets lovændringer i 2017 betyder blandt andet, at en hjemløs kan idømmes fængselsstraf for tiggeri og kan få et forbud mod at opholde sig i en hel kommune i op til to år efter at have opholdt sig i en ”utryghedsskabende lejr”.

”Der er tale om et meget voldsomt indgreb i hjemløses bevægelsesfrihed, og hjemløse oplever nu i højere grad, at de kan risikere at blive straffet for handlinger, de tyr til på grund af deres sociale problemer. Men vi kan ikke bekæmpe sociale problemer med straf,” siger Louise Holck.

Hjemløse oplever, at deres rettigheder indskrænkes, og ny lovgivning fra 2017 betyder, at hjemløse nu i højere grad kan straffes for handlinger, der udspringer af deres sociale problemer.

Vi har brug for lovgivning, der styrker og ikke svækker vores frihedsrettigheder.

Louise Holck, vicedirektør

OPHOLDSFORBUD

Regeringens indsats mod bandekriminalitet har også ført en indskrænkning af bevægelsesfriheden med sig. Bandemedlemmer, som har udstået deres fængselsstraf, kan efter en lovændring i november 2017 få et forbud i op til ti år mod at opholde sig i den by eller kommune, de er dømt for at have begået noget strafbart i. Forbuddet kan også gælde områder, hvor fx familien bor. Der er derfor tale om et kraftigt indgreb i bevægelsesfriheden og i retten til privat- og familieliv.

”Opholdsforbuddet besluttes, når den skyldige får sin fængselsstraf, men gælder først, efter at dommen er afsonet. Ofte vil det være mange år, efter at dommen afsiges, og meget kan derfor have ændret sig hos den dømte. Vi har understreget, at det er afgørende, at opholdsforbuddet kun gennemføres, hvis den dømte reelt udgør en fare for samfundet, når det træder i kraft,” siger Louise Holck.

FRIHED ER FUNDAMENTALT

Senest har regeringen foreslået et tildækningsforbud, som især kommer til at ramme kvinder,

der bærer burka eller niqab. Forslaget har med god grund ført til stor debat både mellem Folketingets partier og internt i især de liberale partier.

”Hvert enkelt forbud kan isoleret set se fornuftigt ud, og det kan også fremstå som et passende indgreb i forhold til formålet. Men samlet tegner de mange forbud et billede af, at vi bevæger os væk fra noget af det mest fundamentale ved vores samfund, nemlig vores frihed,” siger Louise Holck og tilføjer:

”Det er på tide, at vi giver helt basale frihedsrettigheder en saltvandsindsprøjtning. Vi har brug for lovgivning, der styrker og ikke svækker vores frihedsrettigheder”.

FRIHEDSRETTIGHEDER

De grundlæggende frihedsrettigheder er sikret i blandt andet Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder. Eksempler på frihedsrettigheder er:

- Bevægelsesfrihed
- Boligens ukrænkelighed
- Foreningsfrihed
- Forsamlingsfrihed
- Privatliv
- Retfærdig rettergang
- Ytringsfrihed

INTERNATIONALT

MENNESKERETTIGHEDER OG UDVIKLING

Institut for Menneskerettigheder har ikke et internationalt mandat som vagthund, men vi rådgiver og sætter dagsordener. Vi arbejder tæt sammen med lokale partnere for at understøtte effektive institutioner, der kan fremme menneskerettighederne lokalt. Og vi arbejder for at sætte en global dagsorden for menneskerettighederne gennem vores regionale og globale netværk af menneskerettighedsinstitutioner og erhvervsaktører og i FN.

VERDENSMÅL

I 2017 satte vi et markant præg på den globale bæredygtighedsdagsorden ved at vise vejen for, hvordan menneskerettigheder kan understøtte FN's verdensmål. Vi har påvist, hvordan menneskerettighederne og verdensmålene hænger sammen, og vi har udviklet en række værktøjer, som giver praktisk vejledning til at udforme nationale verdensmålsstrategier og planer, hvor menneskerettighederne tænkes ind. Vi kan konstatere, at regeringer og virksomheder på tværs af kloden er begyndt at bruge redskaberne i deres indsats for at leve op til verdensmålene.

STÆRKE INSTITUTIONER

I 2017 fortsatte vi vores arbejde med at støtte menneskerettighedsinstitutioner i andre lande, så de kan varetage deres mandat. Det gør vi dels gennem organisationsudvikling og dels ved at undervise dem i, hvordan de bliver stærke stemmer for menneskerettighederne,

I 2017 opnåede Nigers nationale menneskerettighedsinstitution såkaldt A-status, som står for høj kvalitet. Institut for Menneskerettigheder har understøttet udviklingen af institutionen i tæt samarbejde med blandt andet Nigers justitsministerium.

og hvordan de måler menneskerettighedernes tilstand og rapporterer om den til FN.

SAMARBEJDE MED MYNDIGHEDER

Vi styrker også i bredere forstand staternes evne til at sikre deres befolkningers rettigheder ved at støtte deres arbejde med at udarbejde forfatninger, der styrker menneskerettighederne, og ved at samarbejde med myndigheder om at styrke politi og retsvæsen, så der opbygges fair og forudsigelige systemer. Det er med til at øge tilliden mellem for eksempel politi og borgere og skabe stabilitet og sikkerhed.

RÅDGIVNING AF VIRKSOMHEDER

I 2017 har vi arbejdet med en lang række virksomheder og rådgivet dem i, hvordan de kan styrke ansvarlig virksomhedsadfærd. Vi har samtidig udviklet redskaber, der gør det nemmere for virksomheder at respektere menneskerettighederne. Blandt andet har vi identificeret, hvilke menneskerettighedsrisici de skal have særlig opmærksomhed på i deres virke. Vi har i 2017 fokuseret på, hvordan

HER ARBEJDER VI

Institut for Menneskerettigheder arbejder med FN's verdensmål i hele verden.

EURASIEN

Hviderusland	
Georgien	
Kirgisistan	
Ukraine	

MELLEMØSTEN OG NORDAFRIKA

Egypten	
Iran	
Jordan	
Marokko	
Tunesien	

ASIEN

Bangladesh	
Kina	
Myanmar	
Nepal	
Sydkorea	

LATINAMERIKA

Columbia	
Chile	
Mexico	

AFRIKA

Benin	
Burkina Faso	
Kenya	
Mali	
Niger	
Tanzania	
Uganda	
Zambia	

FN's verdensmål i instituttets arbejde

	Stop sult		Anstændige jobs og økonomisk vækst
	Sundhed og trivsel		Mindre ulighed
	Kvalitetsuddannelse		Bæredygtige byer og lokalsamfund
	Ligestilling mellem kønnene		Fred, retfærdighed og stærke institutioner
	Rent vand og sanitet		

virksomheder kan koble deres menneskerettighedsrisici med FN's verdensmål.

HANDLINGSPLANER TIL ERHVERVSLIVET

Vi hjælper regeringer med at udarbejde nationale handlingsplaner baseret på FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhvervsliv.

Med hjemmesiden globalnaps.org stiller vi en lang række af vores redskaber og viden til rådighed, der hjælper statslige aktører med at tilrettelægge og gennemføre deres handlingsplaner.

GLOBAL INDFLYDELSE OG BÆREDYGTIG UDVIKLING

Institut for Menneskerettigheder arbejder målrettet på at positionere menneskerettighederne globalt som en central løftestang for regeringer og virksomheder til at nå FN's verdensmål. Vi ser også, at verdensmålene kan være med til at fremme menneskerettighederne.

I 2017 har instituttet fokuseret på at gøre de enorme mængder data fra menneskerettighedssystemerne mere tilgængelige og anvendelige for lande, som ønsker at måle fremskridt i forhold til verdensmålene. Institutet har blandt andet udviklet en algoritme, som kan maskinlæse menneskeretlige anbefalinger og koble dem til verdensmålene.

Ved FN's High-Level Political Forum i New York, hvor der årligt gøres status på verdensmålene, blev instituttet tildelt værtskabet for en workshop med fokus på, hvordan menneskerettighedsdata og -analyse understøtter målene. Mødet skabte stærk konsensus om, at menneskerettigheder og de data, menneskerettighedssystemet leverer, står centralt i verdensmålene. I 2017 præsenterede vi også vores dataanalyser i FN's Menneskerettighedsråd i Geneve.

Der har været massiv global interesse for instituttets analyser og værktøjer, og instituttet har netop indgået en samarbejdsaftale med FN's højkommisær for menneskerettigheder om at anvende instituttets tilgang og værktøjer både i FN's globale arbejde og landeoperationer.

MENNESKERETTIGHEDER SKABER TILLID MELLEML POLITI OG BORGERE

I Burkina Faso, Mali og Niger har vi i årevis uddannet politi- og sikkerhedsstyrker i menneskerettigheder. Det er med til at styrke menneskerettighederne, men også tilliden og sammenhængskraften i landene – og dermed stabiliteten i et område plaget af konflikt, migration og terror.

I 2017 har Malis politiskole udviklet en manual i menneskerettigheder, og i dag er menneskerettigheder en fast del af pensum

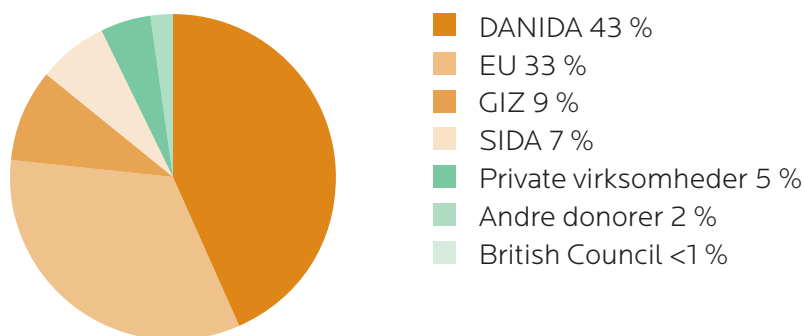
for politielever i både Niger, Burkina og Mali. Dette betyder, at alle nye elever i de tre lande har været igennem et undervisningsforløb om menneskerettigheder og politi, og alle politiskoler har uddannet deres egne undervisere i menneskerettigheder.

I 2017 støttede vi Nigers politi med at opbygge et internt kontrolorgan, der håndterer sager, hvor politifolk ikke overholder menneskerettighederne. Det betyder, at der er et overblik over, hvor og hvornår politifolk ikke overholder menneskerettighederne, og hvordan det håndteres.

Efter at instituttet i mange år har arbejdet med politiet i Niger, viste en undersøgelse fra Afrobarometer i 2016, at 86 procent af befolkningen i Niger har tillid til politiet. Dette er et meget højt tal efter afrikansk standard.

Endelig udviklede instituttet i 2017 retningslinjer om politiets rolle og forsamlingsfrihed og ytringsfrihed sammen med Den Afrikanske Menneskerettighedskommission.

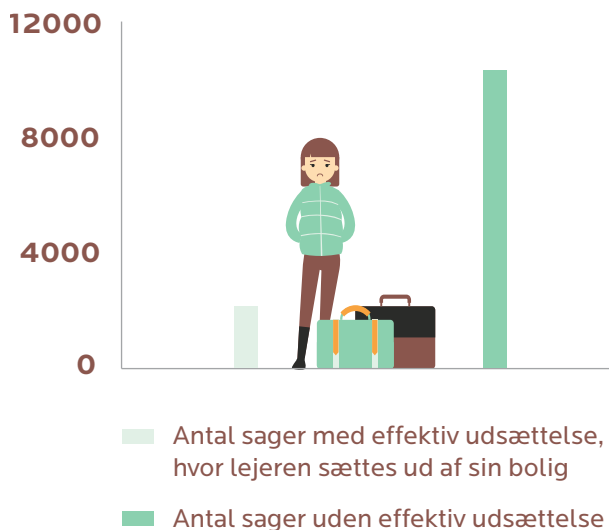
INDTÆGTER, INTERNATIONALT OMRÅDE

TAL PÅ MENNESKERETTIGHEDERNE

FOGEDSAGER OM UDSÆTTELSE AF PRIVAT BOLIG I 2016

Kilde: Domstolsstyrelsen

OPLEVET DISKRIMINATION

43%

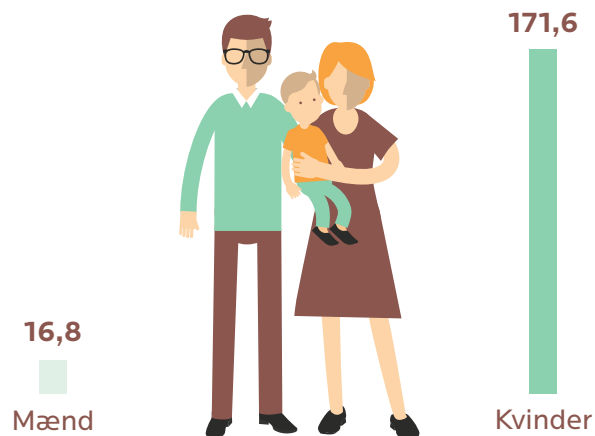
Indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse oplever diskrimination på grund af deres etniske baggrund i 2016

Kilde: Det nationale integrationsbarometer under Udlændinge- og Integrationsministeriet

FORDELING AF BARSEL

Forældreorlov fordelt på køn, antal dage i 2015

Kilde: Danmarks Statistik

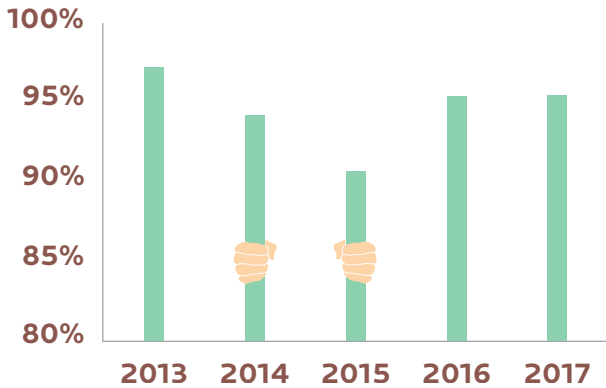
ANMELDT HADFORBRYDELSE I 2016

Kilde: Rigspolitiet

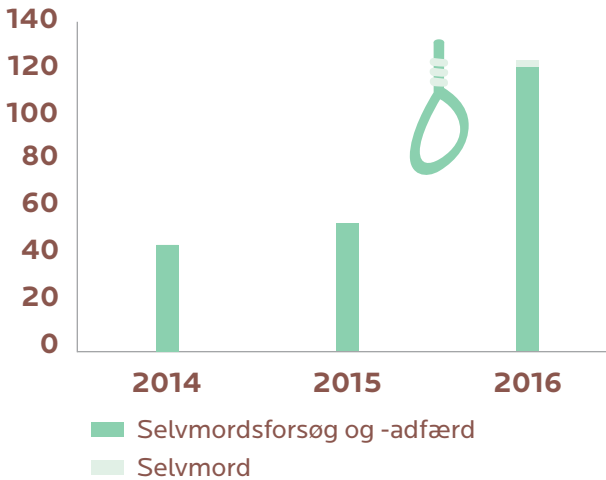
BELÆGNINGSPROCENTEN I FÆNGSLER

Kilde: Kriminalforsorgen

SELMORD OG SELVMORDSFORSØG I DANSKE ASYLCENTRE

Kilde: Udlændinge- og Integrationsministeriet

ANMELDELSER AF HADEFULDE YTRINGER I 2016

Kilde: Rigspolitiet

55

LØNFORSKEL PÅ KVINDER OG MÆND I 2015

Kilde: Danmarks Statistik

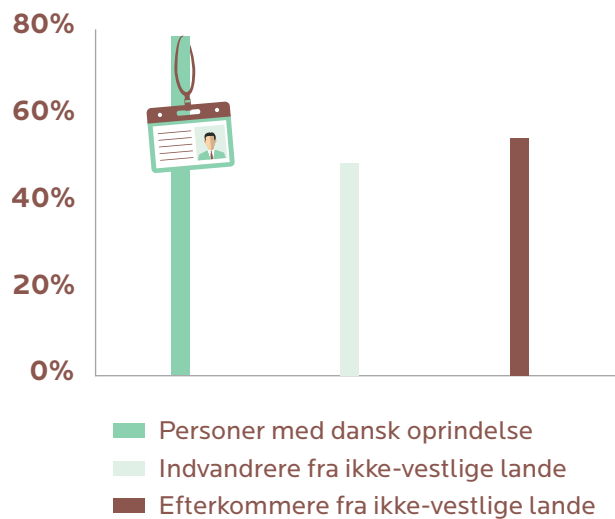

13%

BESKÆFTIGELSESGABET

Personer i job opdelt på oprindelse i 2015

Kilde: Danmarks Statistik

UDLÆNDINGE OG INTEGRATION

TRE ÅRS VENTETID

Personer med midlertidig beskyttelsesstatus må som udgangspunkt fortsat vente tre år, før de kan blive genforenet med deres familie. Det er resultatet, efter at Højesteret i november 2017 afsagde dom i en sag om en syrisk mand, der skal vente tre år på at blive ægtefællesammenført med sin kone. Institut for Menneskerettigheder støttede sagsøgeren, og sagen går nu videre til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Da FN's Børnekomité i 2017 kiggede nærmere på Danmarks indsats for at overholde børnekonventionen, anbefalede komitéen, at Danmark afskaffede treårsreglen.

ULOVLIG PRAKSISÆNDRING

Otte par fik i 2017 genoptaget deres sag om familiesammenføring, efter at de i 2016 fik afslag. Udlændingenævnet underkendte dermed udlændingeministerens instruks fra 2016 om, at Udlændingestyrelsen skulle se bort fra den lovbestemte 26-årsregel i sager om familiesammenføring. Instituttet gjorde kort efter praksisændringen ministeren opmærksom på, at den nye praksis ville betyde, at danske statsborgere ville få ulovligt afslag på familiesammenføring. Den ændring, som ministeren ønskede, krævede en lovændring, som først blev gennemført senere.

Menneskerettighedsdomstolen har slået fast, at alvorligt syge udlændinge har ret til humanitært ophold, hvis de ikke har adgang til den nødvendige livsvigtige medicin i hjemlandet. De danske myndigheder justerer nu deres praksis.

TILBAGESKRIDT

- Personer, der aktivt har modarbejdet afklaringen af deres identitet, kan som udgangspunkt ikke længere få tidsubegrænset opholdstilladelse.
- Betingelserne for at få tidsubegrænset opholdstilladelse er blevet skærpet. Skærperne gør det sværere for ansøgere at få familiesammenføring og statsborgerskab.

FREMSKRIDT

- Socialtilsynet fører nu fagligt tilsyn med indkvarteringssteder for uledsagede mindreårige udlændinge i asylsystemet.
- Flygtningenævnet og Udlændingenævnet har fået overført en række opgaver fra Udlændinge- og Integrationsministeriet, og klageadgangen er forbedret.

KRIMINELLE UDLÆNDINGE

Regeringen nedsatte i foråret 2017 en tværministeriel arbejdsgruppe, som skulle afdække, hvordan Danmark kan udvise flere kriminelle udlændinge. Arbejdet resulterede i et lovforslag, som er på vej gennem Folketinget.

Med lovforslaget opstiller regeringen en række retningslinjer for, hvornår kriminelle udlændinge som udgangspunkt kan udvises. Det er positivt, at regeringen med lovforslaget gør Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis tydeligere for danske domstole. Instituttet anbefaler dog, at flere tidligere domme tages med for at sikre et mere komplet overblik over, hvornår udvisning kan ske.

UDLEVERING TIL RUMÆNIEN

Højesteret fastslog i 2017, at det vil være et brud på Menneskerettighedskonventionen, hvis Danmark udleverer rumænske indsatte til afsoning i Rumænien. Det skyldes, at forholdene i rumænske fængsler ikke lever op til konventionens krav. I februar 2018 genoptog Danmark de konkrete sager, efter at

Rumænien havde givet en fornyet garanti for, at afsoningsforholdene vil være tilstrækkelige.

HUMANITÆRT OPHOLD

Instituttet gjorde i maj 2017 Udlændinge- og Integrationsministeriet opmærksom på en ny afgørende sag fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol om meget alvorligt syge udlændinges ret til humanitært ophold. Domstolen slog med dommen fast, at alvorligt syge udlændinge har ret til humanitært ophold, hvis de ikke har adgang til den nødvendige livsvigtige medicin i hjemlandet. Tidligere har de danske udlændingemyndigheder alene sikret sig, at medicinen findes i hjemlandet, før en udlænding blev sendt hjem. Men Menneskerettighedsdomstolen kræver, at de danske myndigheder sikrer sig, at den syge reelt har adgang til medicinen. En række udlændinge har siden dommen fået afslag på humanitært ophold, uden at de danske myndigheder har taget højde for dommen i sagsbehandlingen. Udlændinge- og Integrationsministeriet meddelte i januar 2018, at ministeriet vil justere sin praksis.

UREGISTREREDE MIGRANTER

FN's Børnekomité anbefalede i 2017, at Danmark sikrer uregistrerede børn og uregistrerede gravide kvinder fuld adgang til sundhedsydelser. Institut for Menneskerettigheder har tidligere anbefalet lovændringer, der vil sikre uregistrerede gravide kvinder og børn ret til sundhedsydelser både hos praktiserende læger og på hospitaler.

TÅLT OPHOLD

Udlændinge- og Integrationsministeriet har i 2017 strammet vilkårene for udlændinge på tålt ophold i udrejsecenter Kærshovedgård. Sammen med Folketingets Ombudsmand og DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur – besøgte instituttet udrejsecenteret i oktober 2017.

Tålt ophold har også været på dagsordenen i Højesteret det seneste år. Domstolen har slået fast, at en person, som i 2012 fik rettens ord for,

at det var i strid med hans bevægelsesfrihed at være undergivet opholds- og meldepligt i det omfang, han var, ikke havde krav på godtgørelse. I januar 2017 frifandt Højesteret en udlænding for at overtræde sin opholds- og meldepligt, da kravene fra myndighederne ifølge Højesteret udgjorde et for stort indgreb i hans bevægelsesfrihed. I en tredje sag vurderede Højesteret i januar 2018, at det er i orden, at en udvist mand, der mistænkes for terror, skal melde sig dagligt i Center Sandholm.

KVOTEFLYGTNINGE

Folketinget har vedtaget en mere fleksibel ordning for kvoteflygtninge, som gør det muligt for regeringen at beslutte, hvor mange flygtninge Danmark vil optage fra FN's flygtningelejre. De nye regler opstiller samtidig en forudsætning om et loft på 500 kvoteflygtninge om året. Den nye ordning står i kontrast til en international erklæring, Danmark tilsluttede sig i 2016. Med erklæringen signalerede regeringen, at Danmark ville styrke genbosætningen af flygtninge.

ÅRETS UDGIVELSER

- Integrationsrådenes arbejde og udfordringer
- Udvisning af kriminelle udlændinge
- Afro-danskeres oplevelse af diskrimination i Danmark
- Hvornår må man lave positiv særbehandling?

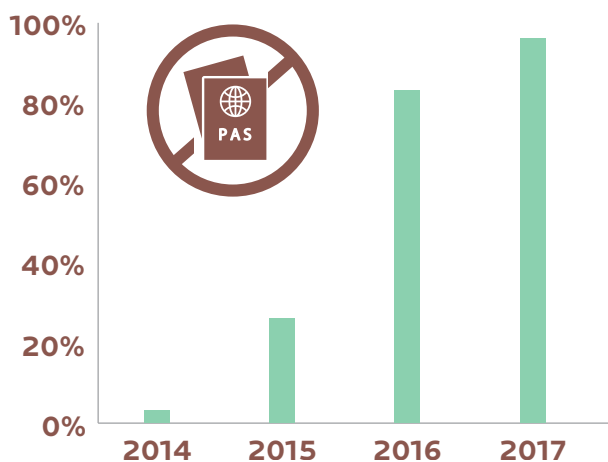
INDFØDSRET

KOLLISIONSKURS MED HANDICAPKONVENTION

Siden regeringsskiftet i 2015 har langt færre fået dispensation fra krav til dansk statsborgerskab gennem Folketingets Indfødsretsudvalg. Udvalget har blandt andet til opgave at give dispensation til ansøgere, som på grund af handicap ikke har mulighed for at leve op til de almindelige krav til dansk statsborgerskab. Ifølge FN's Handicapkonvention skal personer med handicap have samme rettigheder som andre, og derfor skal der dispenseres fra krav, som de ikke kan opfylde på grund af deres handicap. Institut for Menneskerettigheder mener, at der er grund til at antage, at Indfødsretsudvalget har brudt handicapkonventionen i sin hidtidige dispensationspraksis.

AFSLAG PÅ DISPENSATION FRA KRAV TIL STATSBOGERSKAB

Kilde: Udlændinge- og Integrationsministeriet

STATSBORGERSKAB TIL STATSLØSE

FN's Børnekomité anbefalede i 2017 Danmark at give alle statsløse børn, der er født i Danmark, statsborgerskab ved fødslen.

Højesteret frifandt i maj 2017 Udlændinge- og Integrationsministeriet i en sag om tre personer, som havde fået afslag på dansk statsborgerskab. Ansøgerne havde alle en lægeerklæring på, at de led af posttraumatisk stress m.v., men Højesteret vurderede, at ansøgerne ikke i tilstrækkelig grad havde dokumenteret, at de på grund af deres handicap ikke var i stand til at bestå blandt andet danskprøven, som er et krav for at opnå statsborgerskab. Instituttet støttede sagsøgernes sag.

Siden har en kvinde fået medhold i, at handicapkonventionen var brudt i en lignende sag ved Københavns Byret. Desuden har kammeradvokaten vurderet, at Udlændinge- og Integrationsministeriet vil tabe en retssag, hvis dispensation afslås, hvilket har ført til sagens genoptagelse i Indfødsretsudvalget. Medlemmer af Folketingets Indfødsretsudvalg har herefter tilkendegivet, at udvalget vil ændre sin dispensationspraksis for at undgå, at Danmark bryder handicapkonventionen. Det vides endnu ikke, hvordan en ny dispensationsbestemmelse eller -praksis vil blive udformet.

DET SOCIALE OMRÅDE

MILEPÆL FOR BØRNS RETTIGHEDER

Ansvar for menneskeretskrænkelser var ikke forældet. Sådan lød det fra Østre Landsret i juni 2017, da Slagelse Kommune blev pålagt at betale erstatning til tre søstre, der blev udsat for overgreb af deres plejefar. Selv om kommunen fik flere alvorlige advarsler om, at pigerne blev misbrugt, blev der ikke grebet ind. Det er første gang, en kommune bliver holdt ansvarlig for ikke at have sikret menneskerettighederne for børn. Institut for Menneskerettigheder støttede de tre kvinders sag og anser dommen for at være en afgørende milepæl for børns rettigheder.

Folketinget og regeringen har siden ændret loven, så sager om seksuelt misbrug af børn og erstatningskrav mod myndigheder for svigt i sager om overgreb mod børn ikke længere forældes.

FORLIG MED GYMNASIUM

Institut for Menneskerettigheder og Langkaer Gymnasium indgik i marts 2017 forlig i en sag om fordeling af elever. Da det kom frem, at gymnasiet havde opdelt sine elever efter etnicitet, indbragte instituttet sagen for Ligebehandlingsnævnet for at få afklaret, om opdelingen var lovlig. Gymnasiets ledelse gav instituttet ret i, at opdelingen var ulovlig diskrimination. Regeringen arbejder på nye regler for elevoptag til gymnasier.

FN's Børnekomité så i 2017 nærmere på Danmarks indsats for at leve op til børnekonventionen. Komitéen anbefalede efterfølgende blandt andet Danmark at oplyse mere bredt om forbuddet mod vold mod børn i hjemmet.

Den årlige hæderspris fra Rådet for Menneskerettigheder gik i år til Poul-Erik Rasmussen, som modtog prisen på vegne af foreningen Godhavnsdrene. Poul-Erik Rasmussen har sammen med andre tidligere beboere på børnehjemmet Godhavn ført en sag mod den danske stat for at opnå erstatning og en undskyldning for de overgreb, de blev udsat for på børnehjemmet i 1960'erne. Østre Landsret slog i november 2017 fast, at sagen var forældet, men med en lovændring er det nu blevet muligt for Godhavnsdrene at føre sagen igen.

TILBAGESKRIDT

- Personer, der dømmes for tiggeri på udvalgte steder, kan straffes med 14 dages ubetinget fængsel i førstegangstilfælde.
- Hjemløse, som ifølge politiet etablerer eller opholder sig i en utryghedsskabende lejr, kan straffes med bøde eller fængsel i op til 18 måneder.
- Hjemløse, som straffes for at overtræde forbuddet mod utryghedsskabende lejre, kan få et zoneforbud i op til to år, som dækker en hel kommune.
- Optjeningsperioden for børne- og ungeydelse er forlænget fra to til seks år.

FREMSKRIDT

- Forældelsesfrister for strafansvar i sager om seksuelt misbrug af børn er ophævet.
- Forældelsesfrister for myndigheders erstatningsansvar i sager om overgreb på børn er ophævet med tilbagevirkende kraft.
- Tidsfristen på 72 timer for at politianmelde voldtægt, incest og seksuelt misbrug af børn, hvis man vil have erstatning, er afskaffet.
- Personer, der afvises eller bortvises fra herberger eller kvindekrisecentre, har nu mulighed for at klage.
- Flere plejefamilier er nu underlagt Socialtilsynet.

KRIMINALISERING AF HJEMLØSHED

Regeringen præsenterede i efteråret 2017 en handlingsplan til bekæmpelse af hjemløshed, som indeholder en række gode tiltag på hjemløseområdet. Samtidig oplever hjemløse dog, at deres rettigheder er blevet indskrænket det seneste år. Flere lovændringer fra 2017 kan være medvirkende til at kriminalisere hjemløshed, da hjemløse og udsatte kan straffes for handlinger, der udspringer af deres sociale problemer. Det gælder blandt andet højere fængselsstraffe for tiggeri, et forbud mod "utryghedsskabende lejre" og zoneforbud i en hel kommune i op til to år for at overtræde lejr-forbuddet.

FATTIGDOM

FN's Børnekomité anbefalede i 2017 Danmark at genindføre fattigdomsgrænsen fra 2013. Samtidig anbefalede komitéen, at Danmark yder tilstrækkelig støtte til familier på de laveste sociale ydelser, så ingen børn lever i fattigdom.

ÅRETS UDGIVELSER

- Ekstrem social kontrol
- Hjemløse borgeres rettigheder i kommunerne
- Retssikkerhed i kommunerne

DET SOCIALE OMRÅDE – HANDICAP

DISKRIMINATIONSFORBUD

2017 startede godt for personer med handicap, da Børne- og Socialminister Mai Mercado meldte ud, at regeringen vil arbejde på at få indført et generelt forbud mod diskrimination på grund af handicap. Et længe ventet forbud, som vores nordiske nabolande allerede har, og som Danmark ifølge FN's Handicapkonvention er forpligtet til at indføre.

Desværre forpasser Danmark en historisk mulighed for at beskytte personer med handicap mod diskrimination, hvis lovforslaget, der var i høring i efteråret, ikke styrkes. Særligt er det problematisk, at forslaget ikke indeholder en pligt til rimelig tilpasning.

I praksis betyder det, at mennesker med handicap stadig ikke vil nyde en effektiv beskyttelse mod diskrimination. Samtidig lægger lovforslaget ikke op til, at der vil være tale om diskrimination, når virksomheder eller myndigheder undlader at opfylde de eksisterende krav om tilgængelighed for personer med handicap.

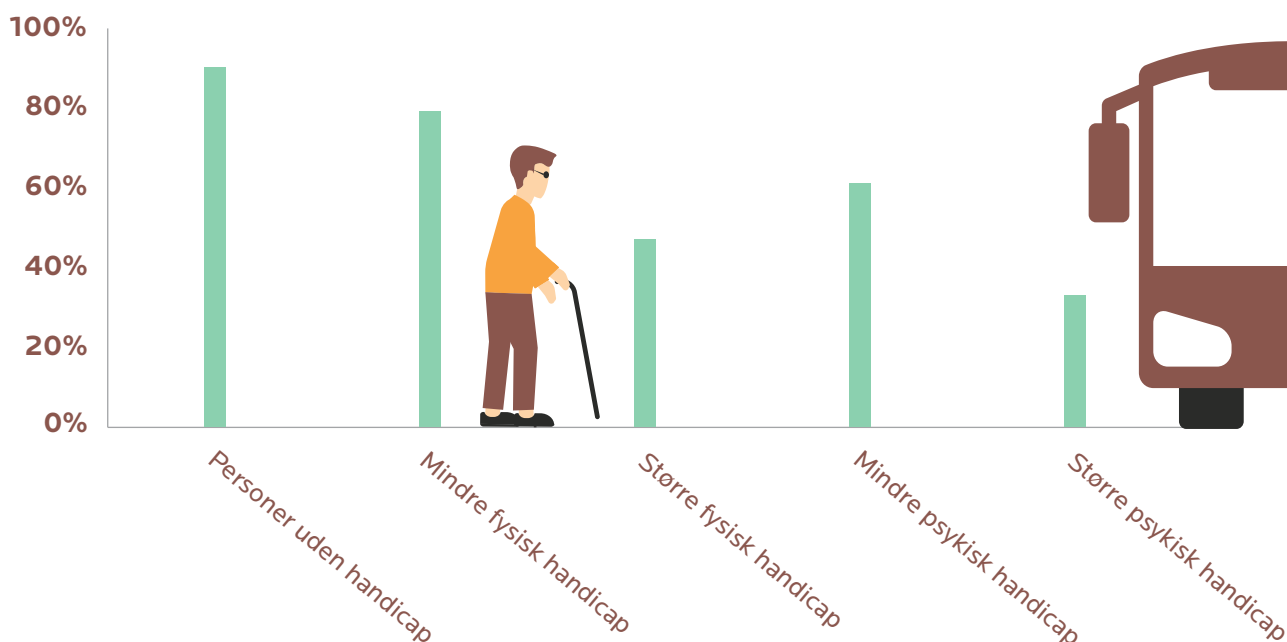
STEMMERET

Højesteret gav i januar 2018 Østre Landsret og Justitsministeriet ret i, at staten kan tage stemmeretten fra danskere under værgemål. Det er det foreløbige resultat i en sag, hvor fire danskere under det såkaldte §6-værgemål har lagt sag an mod den danske stat, fordi

TILGÆNGELIGHED I BUSSE OG TOG I 2016

Personer med fysisk eller psykisk handicap, som uden besvær kan tage bus og tog

Kilde: VIVE og Danmarks Statistik

TILBAGESKRIDT

- Kravene om handicaptilgængelighed til fritliggende enfamilieshuse er blevet væsentligt lempet i bygningsreglementet.
- Kommuner har fået udvidet adgang til at opsigte plejeboligbeboere.
- Særligt sikrede botilbud har fået mulighed for helt at forbyde internetadgang via mobiltelefoner og computere for alle deres beboere.

de har fået frataget deres stemmeret til folketingsvalg. Institut for Menneskerettigheder har støttet sagsøgerne i retssagen. Sagsøgerne tager nu sagen videre til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Folketinget har til gengæld givet danskere under værgemål ret til at stemme til valg til kommunerne, regionerne og Europa-Parlamentet. Derfor kunne personer under §6-værgemål for første gang i danmarkshistorien stemme ved kommunal- og regionsvalget i november 2017.

Valget i 2017 markerede også et andet vigtigt fremskridt for personer med handicap, da blinde efter en lovændring i juli 2017 selv kunne vælge, hvem de ville have hjælp af til at stemme. Ændringen betyder, at blinde nu kan stemme hemmeligt, da de ikke længere skal sige deres stemme højt til en valgtilforordnet.

BØRN MED HANDICAP

FN's Børnekomité kiggede i september 2017 nærmere på Danmarks indsats for at overholde børnekonventionen. Blandt andet anbefalede komitéen Danmark at vedtage en lov mod

FREMSKRIDT

- Læger og tandlæger kan nu tvangsbehandle varigt inhabile som demente, udviklingshæmmede og hjerneskadede patienter, som ikke selv kan vurdere konsekvenserne af at modsætte sig somatisk behandling.
- Fritagelser fra digital post er nu gjort permanente.

diskrimination på grund af handicap, nedbringe mængden af tvang mod mindreårige i psykiatrien, fremme inkluderende undervisning og tilgængelighed til offentlige faciliteter som skoler og anerkende, at alle døve børn skal have mulighed for lære og anvende tegnsprog.

Kommunerne laver flest fejl i sager om syge børn og børn med handicap. Det viser en opgørelse fra Børne- og Socialministeriet fra juni 2017. Ankestyrelsen pålagde kommunerne at genbehandle 46 procent af de afgørelser om børn med sygdom eller handicap, der blev klaget over til Ankestyrelsen i 2016.

ÅRETS UDGIVELSER

- Handicapbarometer.dk
- Når børn med handicap ikke går i skole
- Digital kommunikation i kommunerne

LIGESTILLING

SEKSUEL CHIKANE

Den internationale bevægelse #MeToo, hvor især kvinder på sociale medier erklærer, at de har været udsat for seksuelle krænkelse, har i høj grad præget ligestillingsdebatten i 2017. I Danmark dokumenterede ny forskning, at der er problemer med seksuel chikane på mange danske arbejdspladser, og at der føres meget få sager. En stor udfordring er, at mens ligebehandlingsloven fra 2005 er ganske klar i sin definition af seksuel chikane, har Arbejdstilsynets vejledning fra 2002 en vagere definition, hvor chikanen skal være vedvarende og fysisk, før der er tale om sexchikane.

MAGTFORDELING

Ifølge en opgørelse foretaget af instituttet er 33 procent af de nye byrådsmedlemmer kvinder efter kommunalvalget i 2017. Fire ud af fem kommuner har under 40 procent kvinder blandt de folkevalgte. Ligestilling forbliver dermed en væsentlig udfordring for det kommunale demokrati de næste fire år.

Heller ikke i virksomhedernes ledelser er der sket fremskridt i 2017. Erhvervsstyrelsen konkluderede i 2017, at de gældende lovkrav har ringe effekt på kønsfordelingen i de største virksomheders ledelser. Styrelsen er derfor begyndt at give langt flere påbud til virksomheder, der ikke overholder lovens krav om at have en politik for at få kvinder ind i ledelsen. Styrelsen har desuden meldt ud, at virksomheder, der ikke overholder loven, fremover vil få bøder.

VOLD MOD KVINDER

Et uafhængigt ekspertudvalg kiggede i 2017 nærmere på Danmarks indsats for at leve op

Institut for Menneskerettigheder inviterede i slutningen af 2017 arbejdsgivere og fagforeninger til at komme med fælles løsninger på sexchikane på danske arbejdspladser. Deltagerne i debatten i Politikens Hus var Lars Alexander Borke, Dansk Erhverv, Christian Groes, Roskilde Universitet, Mads Fuglede, Venstre, Nanna Højlund, LO, Camilla Gregersen, Dansk Magisterforening, og Anette Borchorst, Aalborg Universitet.

ULOVLIG FORSKELSBEHANDLING I DAGINSTITUTION

Ligebehandlingsnævnet gav i 2017 Institut for Menneskerettigheder ret i, at det var ulovlig forskelsbehandling på grund af køn, da en børnehave forbød mandlige pædagoger at skifte ble og hjælpe med tøjskift og toiletbesøg.

LIGESTILLINGSSTATISTIK

Danmarks Statistik lancerede i 2017 det første samlede statistiske overblik over ligestillingsområdet i Danmark på dst.dk/ligestilling.

til Europarådets konvention til bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet. Udvalget udtrykte stærk kritik af den danske stats sprogbrug på voldsområdet. Danmark har indført kønsneutrale voldsdefinitioner som fx "vold i familien" og "gensidig vold". Ekspertudvalget betvivlede, hvorvidt Danmark med denne sprogbrug lever op til sine forpligtelser både i Europarådet og i FN.

Udvalget efterlyste desuden bedre dataindsamling i forhold til kønsbaseret vold og bedre adgang til rådgivning, psykosocial støtte og traumebehandling. Endelig foreslog udvalget, at Danmark indfører en særskilt straffelovsbestemmelse om psykisk vold.

LIGESTILLING I DAGTILBUD OG UDDANNELSE

Udvalget om ligestilling i dagtilbud og uddannelse, der er nedsat af regeringen, præsenterede i juni 2017 de største udfordringer for ligestilling i dagtilbud og uddannelse. Sammen med en række andre interessenter har instituttet deltaget i udvalgs-møderne, og instituttet ser frem til at se regeringens bud på løsninger.

FREMSKRIDT

- Transpersoner skal ikke længere igennem en psykiatrisk udredning, før de kan starte behandling.
- Fædre, medmødre og begge adoptivforældre har nu ret til sorgorlov i 14 uger, når et barn dør eller bliver bortadopteret inden den 32. uge efter fødslen.
- Alle – uanset køn og seksualitet – bliver nu fritaget for moms ved fertilitetsbehandling.
- Landsretten har slået fast, at et juridisk kønsskifte skal slå igennem, så en person, der før undfangelsen af barnet havde fået juridisk kønsskifte som mand, kan registreres som far, hvis børnelovens bestemmelser i øvrigt er overholdt.

ÅRETS UDGIVELSER

- Hadefulde ytringer i den offentlige debat
- Hadefulde ytringer i et nordisk perspektiv
- Hvad tjener du? Åbenhed om løn på arbejdspladsen

UNDERVISNING OG UDDANNELSE

BEHOV FOR BEDRE UNDERVISNING I MENNESKERETTIGHEDER

Kun én ud af tre elever i 6.-10. klasse mener, at de ved noget eller meget om deres egne rettigheder. Det viser en undersøgelse, som Institut for Menneskerettigheder og UNICEF Danmark står bag. Institutet opfordrer til et kvalitetsløft af undervisningen i menneskerettigheder i folkeskolen, og FN's Børnekomité opfordrede i efteråret Danmark til at forbedre undervisningen i menneskerettigheder på alle uddannelses-niveauer.

FÆRRE BINDENDE MÅL

Regeringen og forligskredsen bag folkeskoleloven besluttede i 2017 at give lærerne færre bindende mål for deres undervisning.

Konsekvensen er, at nogle af de tidligere bindende krav om undervisning i rettigheder bliver vejledende. Børnekomitéen anbefalede Danmark ikke at gennemføre ændringen.

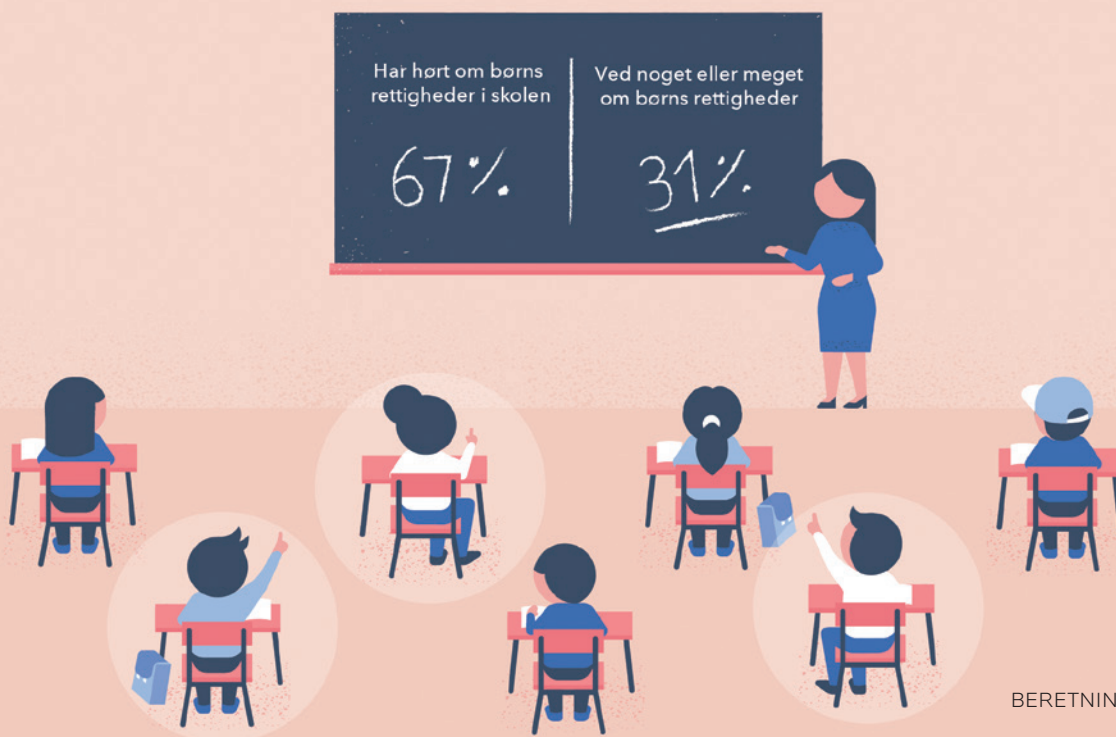
UNDERRETNINGER OM RADIKALISEREDE ELEVER

Ansatte på skoler har en skærpet pligt til at underrette kommunen, hvis de mener, at en elev er ved at blive radikaliseret. Institutet vurderer, at underretningspligten kan have negative konsekvenser for elevernes ytringsfrihed og kvaliteten af undervisningen.

EKSAMENSSNYD

I efteråret foreslog regeringen, at gymnasier skulle have mulighed for at undersøge indholdet af elevers computere og deres

Undervisning fører ikke til viden om børns rettigheder

FREMSKRIDT

- Alle uddannelsessteder med grundskoleundervisning og ungdomsuddannelser skal nu have en strategi mod mobning.
- Elever og forældre, der oplever, at en skole ikke sætter tilstrækkeligt ind over for mobning, kan nu klage.

aktiviteter på sociale medier. Institutet vurderede, at overvågningen var for vidtgående i forhold til dens formål om at bekæmpe eksamenssnyd. Efter kritikken valgte regeringen at trække forslaget tilbage.

KRAV TIL FRIE GRUNDSKOLER

Efter at tilsynet med friskoler og private grundskoler blev skærpet i 2017, foreslår regeringen nu en ny permanent tilskudsordning for frie grundskoler. Begge ændringer rejser en række spørgsmål om friskolers muligheder for at fortsætte med at drive skole. Det er især uklart, hvilken betydning ændringen vil få for friskoler, der er tilknyttet religiøse trossamfund eller har et klart religiøst udgangspunkt.

ÅRETS UDGIVELSER

- Undervisning i menneskerettigheder på pædagoguddannelsen
- Undervisning i menneskerettigheder på socialrådgiveruddannelsen
- Nyt digitalt læringsmateriale til lærerstuderende om menneskerettighedernes universalitet

RELIGION

MERE KLARHED FOR TROSSAMFUND UDEN FOR FOLKEKIRKEN

En milepæl i dansk rets- og religionshistorie blev sat, da en ny lov for trossamfund uden for folkekirken blev vedtaget i slutningen af 2017 og trådte i kraft 1. januar 2018. Institut for Menneskerettigheder vurderer, at den mere sammenhængende regulering af trossamfund uden for folkekirken vil fremme trossamfundenes velfungerende virke i det danske samfund.

Den nye lov tager imidlertid ikke højde for, at FN's Børnekonvention fastslår, at barnet gradvist skal have mere medbestemmelse over sin egen tro. Den nye lov giver forældre mulighed for at melde børn ind i eller ud af trossamfund uden barnets samtykke, indtil barnet fylder 18 år.

Retten til trosfrihed omfatter også ikke-religiøse livssyn. Derfor anbefaler instituttet Folketinget at tage initiativ til en lov for ikke-religiøse livssynssamfund.

FREMSKRIDT

- Trossamfund uden for folkekirken er klarere reguleret i lovgivningen.
- Det er muligt for kommunalbestyrelser at tillade, at en person bærer hovedbeklædning på legitimitetskort, hvis vedkommende af religiøse grunde anmoder om det.

SUNDHED OG ÆLDRE

TOLKNING

Regeringen har sammen med Dansk Folkeparti besluttet at oprette en certificeringsordning for fremmedsprogstolkning inden for sundheds-væsnet. Institut for Menneskerettigheder har i en årrække anbefalet en certificeringsordning for at højne kvaliteten af tolkningen.

Samtidig er det besluttet at indføre gebyr for brug af tolk for personer, der har boet i Danmark i mere end tre år. Institutet frygter, at egenbetalingen vil føre til, at patienter, som ikke taler godt dansk, ikke får den rette lægehjælp, og at børn og andre pårørende i højere grad vil blive brugt som tolke.

NATIONALT GENOM-CENTER

Regeringen foreslår at oprette et nationalt genom-center, som skal samle genetiske oplysninger om danske borgere. Institutet vurderede i et høringssvar blandt andet, at det er problematisk, at registrering sker uden

TILBAGESKRIDT

- Tilsyn med kommunale plejecentre forventes i højere grad at blive anmeldte i stedet for uanmeldte.
- Kommuner kan betinge en visitation til en plads på en særlig socialpsykiatrisk afdeling med, at borgeren opgiver sin hidtidige plads på et botilbud og dermed mister sin bolig.

borgernes samtykke, og at borgerne kun får begrænset mulighed for at frabede sig, at deres genetiske oplysninger anvendes til andet end behandling af dem selv.

SÆRLIGE PLADSER PÅ PSYKIATRISKE AFDELINGER

I slutningen af 2016 foreslog regeringen at oprette en ny type socialpsykiatriske afdelinger for psykisk syge, hvor personalet fik mulighed for at udøve mere tvang over for patienterne. Efter kritik fra blandt andet instituttet, valgte regeringen at trække forslaget tilbage og fremsætte det i en ny form. Pladserne bliver nu oprettet som særlige afdelinger under de eksisterende psykiatriske afdelinger uden mulighed for tvangsindlæggelse af patienter.

FREMSKRIDT

- Læger og tandlæger kan nu tvangsbehandle varigt inhabile, som ikke selv kan vurdere konsekvenserne af at modsætte sig behandling.
- Fritagelser fra digital post er nu gjort permanent.
- Kommuner skal nu beskrive, hvordan de støtter pårørende til svækkede ældre.
- De særlige regler om kortere gyldighedsperiode og lægetjek, når ældre over 75 år skal forny deres kørekort, er afskaffet.

GRØNLAND

OMSORGSSVIGT AF BØRN

FN's Børnekomité kom i 2017 med en række anbefalinger til at styrke grønlandske børns rettigheder. De vigtigste anbefalinger handlede om Grønlands indsats for at beskytte børn mod omsorgssvigt og misbrug.

Rådet for Grønlands Retsvæsen satte ligeledes fokus på seksuelt misbrug af børn på et temamøde i september 2017. Institut for Menneskerettigheder var blandt deltagerne i mødet, hvor repræsentanter fra blandt andet politi, kriminalforsorg, domstole og kommuner drøftede problemets omfang, og hvordan myndighederne kan blive bedre til at samarbejde.

RETSOMRÅDET

En åben høring på Christiansborg førte i marts 2017 til debat om udfordringerne på justitsområdet i Grønland. En række emner om forholdene hos politiet, i kriminalforsorgen og ved domstolene blev drøftet. Institutet anbefalede, at en større andel af den lovgivning for Grønland, som danske myndigheder har ansvaret for, bliver lavet som love særligt for Grønland. I dag bliver danske love ofte efterfølgende sat i kraft for Grønland, i nogle tilfælde så sent, at den samme lovgivning er ved at være forældet i Danmark.

NYE REGLER FOR MENNESKERETTIGHEDSRÅD

For at styrke Grønlands Råd for Menneskerettigheder har Naalakkersuisut i et nyt lovforslag foreslået en række ændringer af rådets sammensætning og arbejdsforhold. Institutet havde en række kritikpunkter i

FREMSKRIDT

- Der er for første gang udpeget en landsforsvarer, som skal uddanne og rådgive forsvarerne i Grønland.
- Grønland har fået en handicaptalsmandsinstitution.
- Børns retssikkerhed i anbringelsessager er styrket i lovgivningen.
- Tilsynet med kommuners sagsbehandling og plejeområdet er styrket i lovgivningen.
- Sagsbehandlingen i Det Sociale Ankenævn er ændret for at øge effektiviteten.
- Der er etableret en bacheloruddannelse i jura på Ilisimatusarfik – Grønlands Universitet.

forhold til udkastet, der var i høring, fordi rådets uafhængighed af Naalakkersuisut ikke var sikret. Et endeligt udkast, der tager højde for instituttets bemærkninger, vil til gengæld skabe bedre og klarere rammer for rådet.

ÅRETS UDGIVELSER

- Lærerprofessionen og børns rettigheder i Grønland
- Menneskeret i fokus – beretning til Inatsisartut

RÅDET FOR MENNESKERETTIGHEDER SKIFTER UD

Fire gange om året mødes Rådet for Menneskerettigheder for at vurdere udformningen og afviklingen af Institut for Menneskerettigheders aktiviteter. Rådet består af 52 repræsentanter fra civilsamfundsorganisationer og myndigheder.

I begyndelsen af 2017 udpegede instituttets bestyrelse nye medlemmer af rådet efter en offentlig høringsproces, og i efteråret fik rådet en ny formand. Rådets medlemmer valgte LGBT Danmarks forperson, Søren Laursen, som rådets nye formand. Han afløste Dansk Flygtningehjælps tidligere generalsekretær, Andreas Kamm, på posten.

”For mig er det vigtigt, at vi som mennesker tager et medansvar for udviklingen af vores rettigheder, og derfor er jeg meget glad for at

være valgt af en så engageret forsamling som rådet. Menneskerettigheder er en solid ramme, men også en ramme, der skal holdes ved lige, og det er en samfundsopgave, vi skal påtage os. Jeg kan ikke se nogen bedre plads at gøre det end her,” sagde Søren Laursen kort efter valget.

I 2017 har rådet især talt om Danmarks formandskab for Europarådet og regeringens ønske om at gøre op med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dynamiske fortolkning. Samtidig har rådet diskuteret, hvordan der sikres folkelig opbakning til menneskerettighederne.

Alle medlemmer af Rådet for Menneskerettigheder kan ses på menneskeret.dk/om-os/raadet-menneskerettigheder.

Søren Laursen blev i 2017 valgt som ny formand for Rådet for Menneskerettigheder.

NYT NETVÆRK FOR BÆREDYGTIGHED OG ERHVERV

Et nyt dansk netværk under FN's Global Compact blev i 2017 stiftet med et mål om at få bæredygtighed ind i danske virksomheders kerneforretning. Global Compact er et FN-initiativ, der opstiller ti principper for virksomheders samfundsansvar. En repræsentant fra Institut for Menneskerettigheder er valgt til netværkets bestyrelse. Instituttet vil især arbejde for at styrke danske virksomheders indsats for menneskerettigheder.

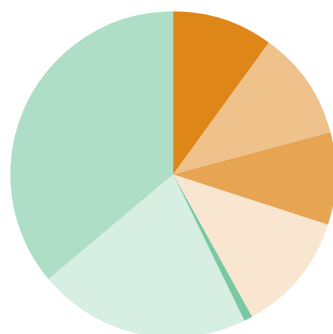
INSTITUTTETS INDTÆGTER I 2017

I MILLIONER KR.

	BUDGET	INDTÆGTER
Hjælpefunktioner samt generel ledelse og administration*	12,6	12,7
National menneskerettighedsinstitution*	14,8	14,8
Ligebehandling*	11,2	11,2
Indtægtsdækket virksomhed	16,5	16,2
Tilskudsfinansieret forskning	2,3	1,7
Samarbejdsaftale med Udenrigsministeriet	30,7	28,0
Anden tilskudsfinansieret virksomhed	50,6	47,1
	138,7	131,7

Regnskabet viser det faktiske aktivitetsniveau for året, mens budgettet er det bedste skøn over, hvordan instituttet forventer, de eksternt finansierede projekter vil fordele sig.

Afvigelsen mellem budget og regnskab på indtægtsdækket virksomhed og anden tilskudsfinansieret virksomhed skyldes hovedsageligt, at ikke alle projekter er kendte på tidspunktet for udarbejdelse af budgettet for det kommende år.

- Hjælpefunktioner samt generel ledelse og administration* 10 %
- National menneskerettighedsinstitution* 11 %
- Ligebehandling* 9 %
- Indtægtsdækket virksomhed 12 %
- Tilskudsfinansieret forskning 1 %
- Samarbejdsaftale med Udenrigsministeriet 21 %
- Anden tilskudsfinansieret virksomhed 36 %

*Bevilget på finansloven

ET FOLKELIGT MØDE MED MENNESKERETTIGHEDERNE

Med opfordringen "Make Human Rights Great Again" satte Institut for Menneskerettigheder fokus på menneskerettighedernes fremtid på Folkemødet i 2017. Også Frankrigs ambassadør i Danmark, François Zimeray, kiggede forbi vores telt.

70 ÅR MED INTERNATIONALE MENNESKERETTIGHEDER

10. december 2018 er det 70 år siden, at FN's medlemslande vedtog FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne. Erklæringen har siden fungeret som en ledestjerne for en lang række resolutioner, konventioner, erklæringer og love om individets grundlæggende rettigheder.

Indtil december 2018 sætter FN i samarbejde med organisationer, byer, virksomheder og enkeltpersoner fokus på menneskerettighedernes historie og betydning for menneskers liv.

Se mere på standup4humanrights.org.

— YEARS —

**UNIVERSAL
DECLARATION OF
HUMAN RIGHTS**

#STANDUP4HUMANRIGHTS

HANDICAPBAROMETERET

I december 2017 lancerede Institut for Menneskerettigheder hjemmesiden handicapbarometer.dk, som for første gang giver et samlet og enkelt overblik over ligestillingen for mennesker med handicap i Danmark. Tallene viser, at personer med et handicap på stort set alle parametre klarer sig dårligere end resten af befolkningen.

Handicapbarometeret samler tal fra blandt andre Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd (VIVE) og Danmarks Statistik og dækker blandt andet samfundsområder som vold, tilgængelighed, frihed, selvstændighed og uddannelse. Hjemmesiden vil blive opdateret hvert fjerde år.

Gå selv på opdagelse i tallene på handicapbarometer.dk.

